

ADEVĂR ȘI FICȚIUNE

STALIN ȘI BUFONUL de Gaston Salvatore. Traducere și adaptare de Emanuel Mihail ● **TEATRUL EVREIESC DE STAT** ● Data reprezentației: 8 noiembrie 1996 ● Regia: Ion Cojar ● Scenografia: Daniel Răduță ● Ilustrația muzicală: ing. Lucian Ionescu ● Distribuția: Doru Ana (Stalin), Constantin Codrescu (Itzik Sager); Iulia Gavril.

Mereu, istoria se dovedește o sursă inepuizabilă de inspirație pentru scriitori, pentru dramaturgi, pentru artiști. Și oricât de mult ar fi fost exploatat un zăcământ, fantezia unor creatori tot mai găsește în el elemente capabile să intereseze contemporanii, propunându-le, prin transfigurarea artistică operată, noi subiecte de meditație.

Despre Stalin s-a scris, desigur, foarte mult. Și iată că scriitorul de origine chiliană Gaston Salvatore s-a încumetat să scrie despre el o piesă – nu o evocare istorică, nu o însăilare documentară – ci o piesă structurată dramatic, în care adevărul și ficțiunea se contopesc într-un tot organic ce-și dezvoltă semnificațiile pe măsura creșterii tensiunii. Dificultatea asumată (și învinsă) de autor e cu atât mai mare cu cât e vorba de o piesă în două personaje, cel de-al doilea fiind o

ficțiune, la rândul său inspirată dintr-o figură istorică: Itzik Sager, actor, regizor și director al Teatrului Evreiesc din Moscova, cel din piesă, l-a avut drept model pe marele Mihoels, și el actor și regizor, unul din marii interpreți mondiali ai Regelui Lear și care a murit (se pare, asasinat) în 1948, așadar cu cinci ani înainte de data când se petrece acțiunea piesei. Aceasta se desfășoară pe parcursul a cinci nopți, cinci segmente dramatice în care relația dintre Stalin și interpretul Regelui Lear, dintre dictator și artist, capătă valențele simbolice ale relației călău-victimă printr-o meșteșugită mânăuire a dialogului, de o mare densitate ideatică și cu o abilă răsucire a tensiunilor. De la o aparent nevinovată discuție despre semnificațiile tragediei shakespeariene, iscată de Stalin într-o noapte de insomnie, suntem purtați spre cumplite dezvăluiri ale ororilor comise de dictatorul care-și umilește victima cu voluptatea cinică a celui ce vrea să îngenuncheze arta însăși.

Un asemenea text pune la încercare și capacitatea de expresie a interpreților. Sub îndrumarea lui Ion Cojar, regizor experimentat în descifrarea sensurilor adânci ale unui text și în convertirea lor scenică prin relațiile dintre personaje și analiza stărilor lor în relație, spectacolul

evoluează de la aparentul joc de-a câinele și pisica, într-un ritm inițial molcom, la înalta tensiune a înfruntărilor ce anunță deznodământul tragic.

Constantin Codrescu s-a identificat profund cu rolul actorului, parcurgându-i emoțional trăirile. Și chiar dacă, la început, apariția lui de om sfârșit fizic și psihic contrazice întrucâtva condiția personajului (Itzik Sager e un mare actor, prețuit de toată lumea, și directorul unui teatru, nu poate apărea ca un mujic necăjit, doborât de viață), evoluția lui de la umilința la care-l supune Stalin obligându-l să îngenuncheze, la demnitate și revoltă, până la cutremurătoarea expresie de durere din final, este limpede marcată.

Pentru Doru Ana, rolul Stalin marchează un moment important al carierei sale artistice. Prin mijloace variate, actorul sugerează un personaj complex, autoritar și derizoriu totodată, suspicios și cinic la început, pentru a-și arăta apoi voința tiranică, ferocitatea, dar și „omeneștile” slăbiciuni – criza de lumbago sau folosirea oalei de noapte la vedere –, distanțarea interpretului săpând la temelia sociului. Ceea ce e bine.

MARGARETA BĂRBUȚĂ

GOGOL, CONTEMPORANUL NOSTRU

ÎNSEMNĂRILE UNUI NEBUN, dramatizare de Ion Sapdaru după N. V. Gogol ● **TEATRUL „MIHAI EMINESCU” DIN BOTOȘANI** ● Data reprezentației: 25 noiembrie 1996 ● Regia: Ion Sapdaru ● Scenografia: Romana Preoteasa ● Coregrafia: Angela Doni ● Distribuția: Volin Costin (Poprișcin), Tatiana Zaviolova (Mavra), Petronela Chiribuță (Sophie); în alte roluri: Mihai Păunescu, Daniel Badale, Irina Mititelu, Traian Andrii, Daniel Minciună, Cezar Amitroaiei, Dragoș Radu, Romeo Romașcanu, Cezar Rotariu, Alexandru Damache, Gelu Râscă, Vlad Cumpătă, Florin Iftode, Galina Tati, Crenola Doroftei, Dana Bucătaru, Olina Stratin, Remus Archip, Ana Maria Bernicu, Alin Gheorghiu, Constantin Adam.

Gogol este astăzi unul dintre cei mai jucați autori. Oamenii de teatru i-au descoperit adâncimile gândului și excepționala fantezie, capacitatea de a trece din real în ireal, de la starea de veghe la cea de vis, el anticipând, prin explorările întreprinse în subconștient, pe cei mai fanatici adepți ai lui Jung. Pe

toate scenele lumii, numele lui Gogol este prezent nu atât în legătură cu piesele lui propriu-zise, cât cu dramatizările nuvelor sale. „Nasul” a devenit, astfel, punctul de pornire al unuia dintre cele mai moderne opere lirice, iar „Însemnările unui nebun”, prilej de creații deosebite, fie pentru un singur actor, deci „one-man-show”-uri cum a fost și cel realizat cu ani în urmă la Iași de Dionisie Vitcu, fie pentru o întreagă trupă, ca în spectacolul Teatrului „Mihai Eminescu” din Botoșani, în regia și viziunea dramaturgică și regizorală a lui Ion Sapdaru.

L-am apreciat pe acest interesant actor al Naționalului ieșean ca regizor și în spectacolul **Anecdote provinciale** de Vampilov, dar mărturisesc că nu mă așteptam la siguranța propunerii, la curajul și modernitatea imaginilor și a semnificațiilor, pe care le-am descoperit în **Însemnările unui nebun**.

Cunoșteam și eforturile făcute de teatru din Botoșani și de energicul său director, Marius Rogojinschi, pentru sărbătorirea a 160 de ani de spectacol profesionist în acest oraș, 160 de ani de când Costache Carașali și trupa sa, pribegi prin lume și izgoniți din București

și Iași, și-au găsit într-o iarnă adăpost și public plin de înțelegere la Botoșani, pe atunci urbe cu mulți negustori luminați. După ce am văzut **Însemnările unui nebun**, pot afirma că Teatrul „Mihai Eminescu” are interpreți tineri plini de pasiune, dar și colaboratori de ținută precum Ion Sapdaru și Angela Doni, autoarea mișcării scenice și a coregrafiei. Cred că această colaborare dintre cei doi artiști a fost perfectă. Rezultatul este armonios, fiind greu să-ți dai seama ce-i aparține unuia și ce-i aparține celuilalt. Ideile regizorale prind viață datorită expresiei grupurilor, modului în care ele se alcătuiesc sugerând și realitatea, și coșmarul eroului principal, sau se destramă și dispar, reapărând în alte alcătuirii.

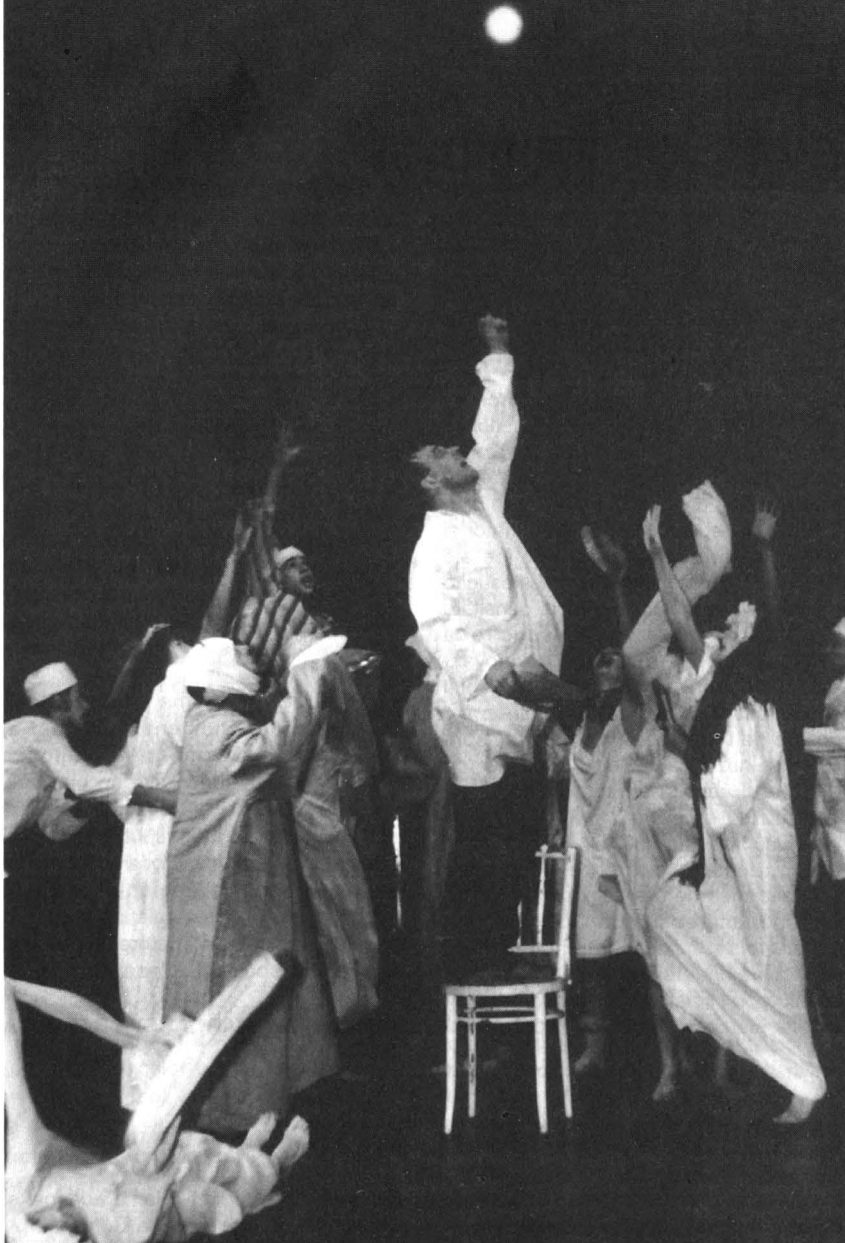
Poprișcin, interpretat cu dăruire, cu credință, cu naturalețe de Volin Costin, trece de la condiția de ins normal, nemulțumit, revoltat, îndrăgostit de fiica Șefului, la cea de nebun, prin aglomerarea gândurilor din ce în ce mai obsesivă, mai halucinantă.

Decorul imaginat de Romana Preoteasa este simplu, dar cu posibilități rapide de metamorfozare. Un spațiu

FAȚEȚELE DIAMANTULUI

PICASSO: OUTLANDOS D'AMOUR, eseu vizual ● **TEATRUL „ANTON PAN“ DIN RÂMNICU VÂLCEA** ● **Data reprezentației: 16 decembrie 1996** ● **Regia, decorul și costumele: Horațiu Mihaiu** ● **Concepția muzicală: Virgil Mihaiu** ● **Coregrafia: Mălina Andrei** ● **Distribuția: Cristian Stanca (Picasso), Doina Migleczi, Gabi Popescu, Radu Constantin, Lidia Stratulat, Iulia Antonie Alexandrescu, Ramona Atănăsoaie, Anca Preduș, Andra Migleczi, Adina Stan, Mihaela Mihai, Cătălina Sima, Nicoleta Avram, Eleonora Poșircă, Liviu Cheloiu, Alin Olteanu, Eduard Pătrașcu, Bebe Moraru și membri ai Trupeii de Teatru „Ariel“.**

© **Scenă din Însemnările unui nebun după Gogol la Botoșani (regia: Ion Sapdaru)**

neutră, cu câteva dulapuri, sugerează la început camera lui Poprișcin; acestea devin apoi pupitre de birou, paturi și canapele de salon, dispar și reapar după cum acțiunea se mută dintr-un loc în altul. Iar povestea mărunțului funcționar umilit de superiori și îndrăgostit de o tânără bogată, frumoasă și indiferentă (apariție elegant-comică, degajată și dinamică în interpretarea Petronelei Chiribuță), continuă cu obidirea lui de către cei mari, Generalul și Directorul (în dublu rol, Mihai Păunescu), situație ce poate fi și autentică, dar și o proiecție a minții rătăcite a eroului. Poprișcin se refugiază treptat în nebunia lui, în vis, un univers în care înțelege glasul câinilor și vede fericirea. Scenele de grup – funcționarii batjocoritori, strada indiferentă, nebunii agitați, infirmierii sadici luați drept prieteni – se succedă din ce în ce mai rapid, pe măsură ce eroul își pierde mințile. Apariția grupurilor

este plastică, gesturile lor, între naturalețe și esențializarea dansului, devăluie mai convingător decât orice acțiune sau cuvânt alienarea eroului. Aici și-au spus din plin cuvântul și talentul Angelei Doni, și soliditatea viziunii regizorale a lui Ion Sapdaru, care au știut să lucreze cu niște tineri fără experiență coregrafică sau actricească. Componenții grupurilor izbutesc o coordonare perfectă, dar și particularizarea, ansamblul fiind alcătuit din indivizi ce reacționează unitar și totuși diferit, în funcție de temperamentul și condiția fiecăruia.

Spectacolul este o reușită a spiritului de colaborare ce a domnit în echipă, interpreții aducând, atunci când le lipsea experiența, pasiune, dragoste de teatru, dorință de autodepășire.

ILEANA BERLOGEA

Resorturile creației preocupă de multă vreme specialiști din varii domenii. Postulate religioase, analize psihologice sau ședințe psihanalitice caută să-i pătrundă mecanismele interioare. Har divin, talent sau extrovertire rămân noțiuni de lucru asupra cărora planează o umbră de mister. Fiecare încearcă o explicație, iar valabilitatea ei se măsoară adesea în numărul de adepți. Tentația de a descoperi taina nu-i ocolește nici pe creatorii înșiși. Dimpotrivă. Pentru scenograful-regizor Horațiu Mihaiu, spectacolul **Picasso: outlandos d'amour** constituie o asemenea tentativă. Teoria susținută sună dezarmant de simplu: actul creator se explică prin alt act creator. Și prin iubire.

Demonstrația prinde forma unui eseu vizual, alcătuire scenică ce își dezvoltă teatralitatea, în primul rând, prin plasticitate corporală, rezonanțe acustice, ecleraj și culoare. Născocitor de forme, semnatarul nu crede în puterea verbului de a surprinde inefabilul. Cuvântul rămâne undeva la marginea incursiunii în universul lui Picasso, într-o zonă a superficialului, a banalităților și picanterilor. Rolul lui se reduce la acela de **vademecum** modest printr-un imaginar muzeu. Uzează de el până la un căutat abuz doar călăuza (Lidia Stratulat) unui grup de vizitatori care străbat galeriile. Pandant al imposibilului discurs sunt, alternativ, precipitarea nejustificată, schimbările bruște de dispoziție, gesticulația excesivă. Niciodată simțirea curată. Canalele de receptare rămân închise pentru majoritatea membrilor grupului, excepție făcând un personaj bizar (Liviu Cheloiu), amestec de informație scrupuloasă și admirație ingenuă. Singur, el va cuprinde cu adevărat povestea redescoperită în spatele tablourilor, viața pictorului, iubirile